

RUKOPISY KRÁLOVÉDVOŘSKÝ A ZELENOHORSKÝ

Justýna Divilková, Michaela Skoupá a Eliška Mazánková

Zdroje

- K IVANOV, Miroslav. Záhada Rukopisu královédvorského. Praha: Novinář, 1970.
- Rukopis královédvorský: Rukopis zelenohorský. Brno: Host, 2010. Česká knihnice (Host). ISBN 978-80-7294-415-6.
- Václav Hanka | OSOBNOSTI.cz. Spisovatelé - seznam spisovatelů | Spisovatele.cz [online]. Copyright © 1996 [cit. 30.09.2022]. Dostupné z: <https://www.spisovatele.cz/vaclav-hanka#cv>
- Josef Linda | OSOBNOSTI.cz. Spisovatelé - seznam spisovatelů | Spisovatele.cz [online]. Copyright © 1996 [cit. 30.09.2022]. Dostupné z: <https://www.spisovatele.cz/josef-linda#cv>
- Václav Hanka - ČT edu - Česká televize. Vzdělávací videa pro školu i zábavné učení doma - ČT edu - Česká televize [online]. Copyright © Česká televize 1996 [cit. 30.09.2022]. Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/5116-vaclav-hanka?vsrc=vyhledavani&vsrclid=Rukopis+královédvorský>
- Rukopisy královedvorský a zelenohorský, vydavatelství blok, 2000
- Rukopis královedvorský/rukopis zelenohorský, Česká knihnice, vydavatelství Host
- RKZ dodnes nepoznané -Karel Nesměrák, Dana Mentzová, Jiří Urban, Jakub Žytek, Česká společnost rukopisná, Praha 2017
- [online]. Dostupné z: <http://www.rkz.wz.cz/jazyk-rukopisu>
- FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT, ed. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 1985-ΛΛΛΛ. ISBN 80-200-0468-8.

Historický kontext

- Konec 18. století osvícenské reformy Marie Terezie a Josefa II.
- Národní obrození - společenské, kulturní a politické hnutí

- 1774 Královská česká společnost nauk
- 1818 České muzeum
- 1821 časopis Krok
- 1831 Matice česká

Období preromantismu

- zdůrazňuje svobodu člověka jako jednotlivce, tvůrčí svobodu a city a vášně
- ve více zemích nalezena díla, která měla mít historickou hodnotu
- Ossianovy zpěvy - Anglie, měly pocházet ze 3. století
- Slovo o pluku Igorově – Rusko, hrdinský epos z 10. století

U nás

- Píseň pod Vyšehradem – objeveno roku 1816
- Milostná píseň krále Václava
- zlomek Evangelia sv. Jana

Václav Hanka

- 1791, Hořivněves -1861, Praha
- Spisovatel, básník a jazykovědec, překládal lidovou poezii
- Pracoval v Českém muzeu, přednášel na Karlově univerzitě staroslověnštinu a ruštinu
- Poezie a vědecká literatura
- Nálezem Rukopisu Královédvorského si získal slávu
- Veřejné označení za padělatele ztrpčilo poslední léta jeho života

Josef Linda

- říjen 1789 / červen 1792 - 1834?, Praha
- Básník, novinář, dramatik, prozaik
- Redaktor Pražských novin
- Napsal první novočeský historický román Záře nad pohanstvem nebo Václav a Boleslav
- Autorem historické divadelní hry Jaroslav Šternberk v boji proti Tatarům
- Byl přítelem Hanky, žili spolu v jednom podnájmu

Nalezení

- RK nalezen 16. 9. 1817 ve věži děkanského kostela ve Dvoře Králové
- Nálezce – Václav Hanka
- RZ nalezen 1818, údajně na Zelené Hoře u Nepomuku
- Nálezce – anonymní, zaslán pro nově otevřené České muzeum
- Vzbudily velkou slávu národních buditelů

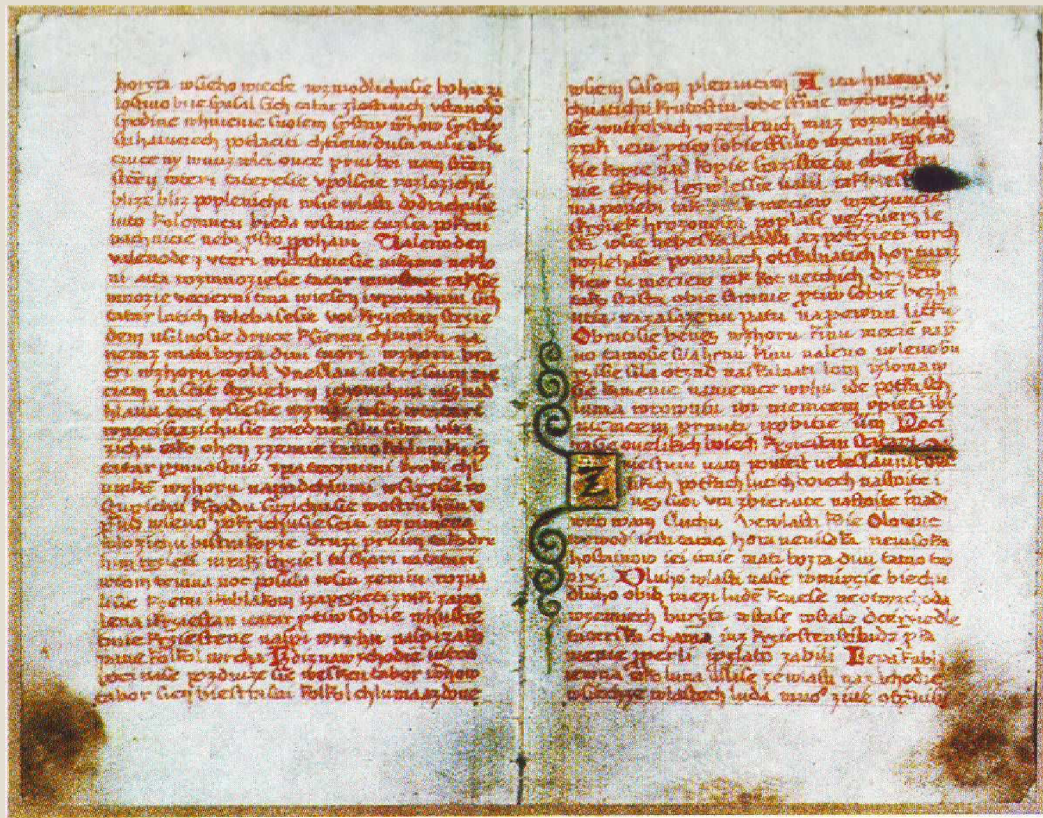

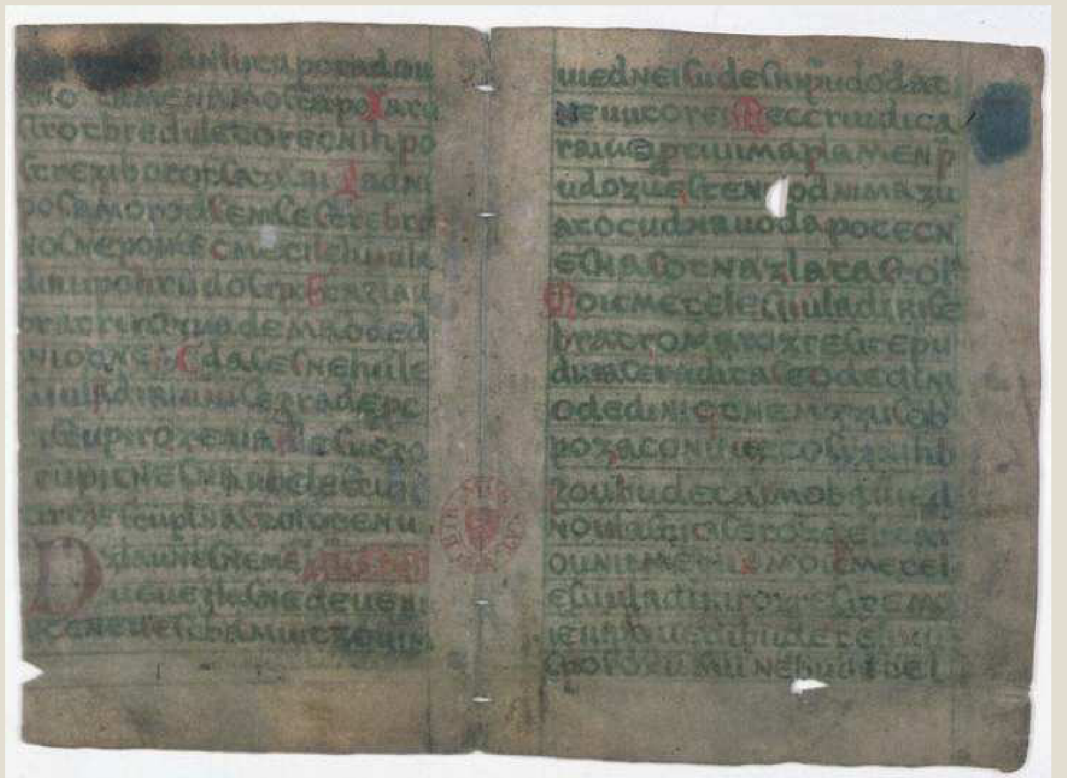

Tehdejší postoj

- Po objevení RKH nebyly pochybnosti o jeho pravosti
- Pravosti RKH věřily osobnosti jako Palacký, Šafařík, Neruda nebo Vrchlický
- První odpůrci pravosti RZ - Josef Dobrovský
- Chemické testy prokázaly pravost – díla uznávány jako staré památky

Rukopis Královédvorský

Rukopis Zelenohorský

Rukopis Královedvorský

- 7 pergamenových listů po obou stranách
- Z toho 2 listy neúplné = tzv. proužky
- Pergamen z telecí kůže
- Zápis kladen do 2. poloviny 14. století

- 13 celých básní, 3 zlomky básně
  - hrdinské zpěvy: Oldřich a Boleslav, Beneš Heřmanov, Jaroslav, Záboj a Slavoj
  - Čestmír a Vlaslav, Ludiše a Lubor
  - milostná poezie: Zbyhoň, Kytice, Opuštěná, Žežulice, Skřivánek, Jahody, Jelen, Růže

Róže

Transkripce:

Ach, ty róže, krásná róže,
čemu si raně rozkvetla,
rozkvetavši pomrzla,
pomrzavši usvědla,
usvědevši opadla?

Večer seděch, dlúho seděch,
do kuropěnie seděch;
nic doždati nemožech,
vsě dřezhy, lúčky sežech.

Usnuch, snieše mi se ve sně,
jako by mně nebošce
na pravéj ruce s prsta
svlekl se drahý prstének,
smekl se drahý kamének.

Kamének nenadjidech,
zmilitka se nedoždech.

Rukopis Zelenohorský

- Původně Libušin soud (dle obsahu)
- Později RZ podle zámku Zelená hora u Nepomuku
- 2 pergamenové dvoulisty = 8 stran textu
- 10. století

- Sněmy – dochovaný pouze konec písně
- Libušin soud -celý zpěv

- Jak vypadá?

1 obihiazuodineuutilak

2 egdifeuaditarodnab

3 ratrirodnabatriode

4 diniotneuaditafecru

5 tomezufobuLuthrud

6 ofnaotauetrienaota'e

7 C ruezlatonofnefta

8 glauh rabernaradb

9 uzehladneohabtratriob

10 adenouicarodastara

11 tetuipopelouaienjeg

12 despleidifehouimurief

13 efirmeulastg/trirekig

14 letefedruinaulastouic

15 aplete*ototauicriufe

16 denaokencerozlofito

Zápis

- Bez mezer
- Majuskulní/miniskulní písmena
- Rubrikace

Spřežky

- Urychlují zápis
- Zkratka pro některé skupiny písmen

(p = pri, pre)

whō = wrahom

ludě = ludem

pze = Praze

~phi = Prahy

Libušin Soud

Aj, Vletavo, če tisí vodu,
če tisí vodu striebropěnu?
Za tě ta še ra
sesypavši tuču šira neba,
kavši glavy gor ch,
vši zlatopiesku glinu?
Kako bych z vody tila,
kegdy se vadit a rodna bratry,
rodna bratry o dědiny otne.

Vadit a se kruto mezu :
ty Chrudoš na Otavě krivě,
na Otavě krivě, zlatonosně;
Staglav chraber na Radbuzě chladně.
Oba bratry, oba Klenovica,
roda stara tetvy Popelova,
jenže pride s pleky s mi
v sieže žir vlasti přes tri řěky.

Námitky proti pravosti RKZ a jejich obhajoby

- Názory se postupně vyvíjely
- Dlouho považován za vzor českého jazyka
- Palacký, Šafařík
- Antonín Vašek – RK dílo jednoho autora? (opakování podobných formulací, špatné časování sloves)
- To se snažil vyvrátit Jan Gebauer -jednotný systém staročeské normativní gramatiky
Jeho námitky do 100 kategorií (1000 chyb), přezkoumané obránci starobylosti
- => Josef Kalousek, František X. Pusík, Oldřich Seykora,
- Václav Flajšhans –navrhl srovnat s texty ze stejné doby

Námitky proti pravosti RKZ a jejich obhajoby

- I přes námitky jazykovědci v Gebauerových stopách (dodnes)
- Vidí paralely mezi texty jako důkaz nepravdivosti RKZ
- Rukopis Královedvorský píseň z Čulkovovy sbírky

Ach ty róže, krásná róže,
vinogradbe,

čemu si raně rozkvetla
rozkvetavši pomrzla,
pomrzavši usvědla,
usvědevši opadla?

Ach ty sad li, ty moj sadočik, sad da zelenoje

K čemu ty rano sad razcvetaješ,
razcvětavši sad zasychaješ,
zemlju listem sad ustilaješ?

Námitky proti pravosti RKZ a jejich obhajoby

- Miroslav Komárek
- zabýval se i závažností koincidencí s Hankou; shody s hankou nejsilnějším důkazem padělanosti RKZ
- Uvědomoval si, že staročeština není známá úplně na rozdíl od Hankova díla

Komárek shrnul svou úvahu o koincidencích takto:

- Prokazatelné koincidence mohou sloužit jako přesvědčivý důkaz falzifikace RKZ jen tehdy, jde-li o jevy v staré češtině 14. a 15. st. neznámé.
- Ale i pak jsou tyto jevy důkazem padělanosti RKZ v první řadě ne proto, že je má také Hanka, popř. jiní autoři podezřelí z účasti na falzifikaci, nýbrž proto, že nejsou staročeské. Samozřejmě mohou sloužit i k objasnění otázky druhé, kdo byl falzátozem RKZ.

Námitky proti pravosti RKZ a jejich obhajoby

- Komárek: kombinace různých nářečí, dobové provenience
- První důkladný rozbor Julius Enders (70. Léta 20. Století) -dlouho nepublikován, rozlišil starší/mladší vrstvu
- Karel Krejčí -Osvícenství, Baroko?
- Zdenko Frankenberger Daneš (1995) –RKZ kolem roku 1500 jako oslava rodu Šternberků

Přijetí ve společnosti

- 1817 mimořádná událost
- Bez rukopisu bychom dnes nemluvili česky, ale německy
- Klasická témata byla aktualizována nastupující novoromantickou generací - Smetanova Libuše, Dvořákovo zhudebnění písní RK, symfonická báseň záboj Slavoj a Luděk Z. Fibicha
- Píseň vyšehradská přijata bez podezření
- J. Dobrovský Rukopis Královédvorský radostně přijal
- V. Hanka se stal jako nálezce slavným a proslulým mužem. Za své zásluhy byl později jmenován rytířem řádu sv. Vladimíra. Od císaře Františka Josefa obdržel zlatou "Literis et artibus." Také dostal prsten s brilianty a ještě za jeho života, byly na jeho počest raženy mince. Byl komandérem ruského řádu sv. Anny II. třídy a dostal řadu medailí a diplomů

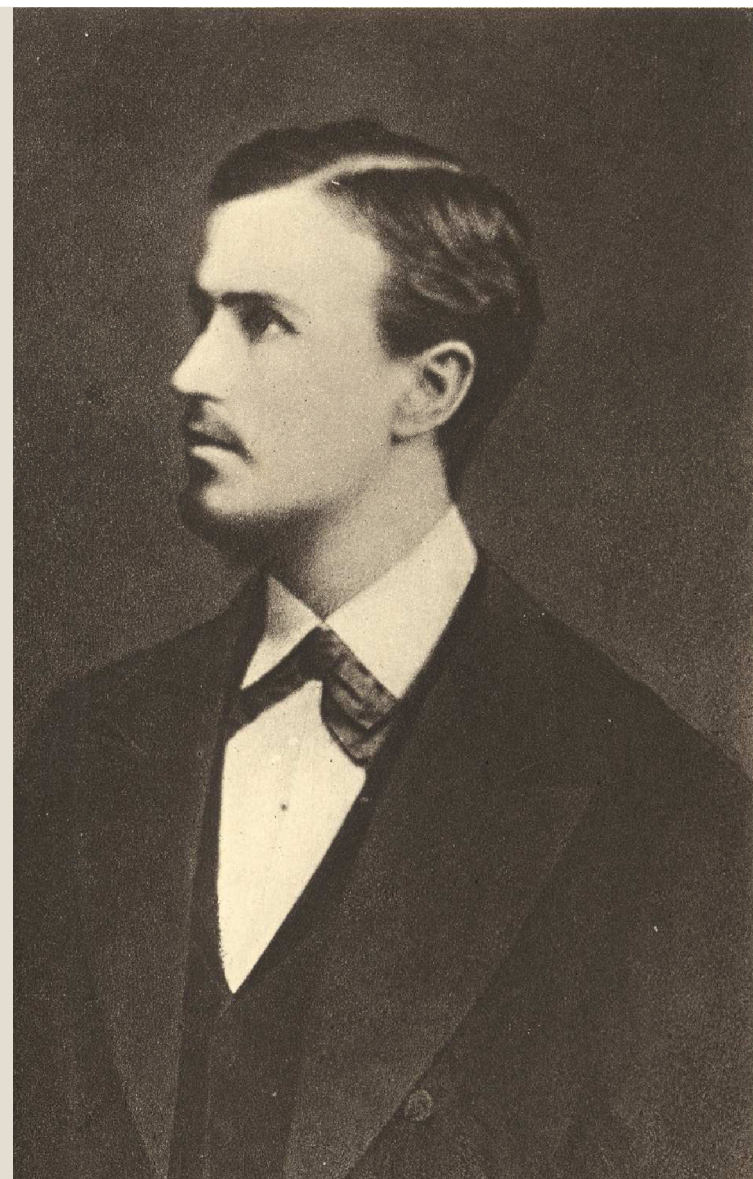
- Rukopis zelenohorský, Josef Dobrovský ho nepřijal
- Josef Dobrovský vystoupil proti RZ veřejně na jaře 1824 jako člen výboru Národního muzea s článkem "*Literární podvod*".
- Dobrovský apeloval na podezřelé okolnosti nálezů, prameny a jazykové nepřesnosti
- Národní muzeum na základě stanoviska J. Dobrovského roku 1824 vyřadilo RZ ze svých sbírek
- Obdiv RZK u lidí velmi sílil. Josef Jungmann zařadil RZK do své - "*Historie literatury české*"
- František Palacký věřil v pravost rukopisů a hlavně pochyboval o tom že by jejich autorem mohl být Václav Hanka
- České německojazyčné noviny v říjnu 1858 přinesly protičeský anonymní článek *Rukopisné lži a paleografické pravdy*, vyjádřil se k nim F. Palacký a poté vyzval nálezce rukopisu, aby se proti článkům hájil
- Následoval soudní proces
- Hanka spor vyhrál, nepodařilo se totiž dokázat že RK nenalezl a že jej falšoval

Obhájci x odpůrci

- **Hanka jako básník zcela neschopný**, obhájci hlásají že nemohl být falzátorem RK
- Další argument, proč Hanka nemohl vyrobit rukopisy, protože na to nestačily jeho vědecké znalosti jazyka
- **Umět ovládat chemii**. Barva inkoustu RZ po otření mokrou houbou zezelenala.
- Odpůrcům upozorňují, že se ve velmi krátkém časovém úseku našly **další památky** oslavující staročeskou poezii. (1816-1819)
- **RK a Libušino proroctví** (což také našel Hanka) měli **podobné písmo**
- Aby Hanka pronikl do staročeštiny, stačily mu dvě kroniky, navíc **byl významný filolog**.
- Odpůrci dále říkají, málokdo věděl, že **Hanka dokázal přeložit některá slova ze staročeské památky** Liber xxx artium, jimž skoro nikdo nerozuměl
- aby Hanka mohl vydat Prokopovu legendu **dopsal asi 30 veršů**. I Palacký a Fejfalík se domnívali, že text patří k básni

Spor pokračuje

- V roce 1886 sestaven podrobný protokol o nálezu, zdrojem výpověď' posledního žijícího svědka Jana Šafra
- Kritika RZK ze strany nastupující generace realistů kolem T.G. Masaryka
- Masaryk vystoupil veřejně proti rukopisům roku 1885
- Masaryk prohlašuje, že jediným pravým důkazem pro stáří rukopisy může být pouze chemie.
- Výzkumu se ujali Josef Šafařík a Antonín Bělohoubek.
- Ani po chemických testech spor o pravosti rukopisu neustál

Miroslav Ivanov a jeho tým kriminalistů

- Ivanov si původně o pergamenu myslel že jde palimpsest = pergamen jednou použitý, ale písmo na něm bylo seškrábané, aby se mohlo napsat nové
- Palimpsest je rukopis Zelenohorský ale u rukopisu Královédvorského k tomuto názoru přišel až Ivanov
- Podle Ivanova se chemické zkoušky které potvrdily pravost rukopisu dělaly hlavně na iniciálách
- Ivanov a jeho tým kriminalistů nedělali žádné chemické testy přímo na rukopisech
- Zjistili, že se dal vyrobit inkoust, který mění po krátkém časovém úseku barvu z černé na rezavou a rychle se propije do pergamenu
- oficiálně výsledky nikdy uznány nebyly, nebyly exaktně doloženy

Miroslav Ivanov a jeho tým kriminalistů

Současnost

- Většina lidí si myslí o rukopisech myslí, že jsou falza
- členové České společnosti rukopisné stále předkládají argumenty o jejich pravosti

- Od roku 2016 se začal dělat nový výzkum, cílem byla kontrola a konzervace
- Ani současné moderní metody neodhalí dobu jejich vzniku
- Jedině destruktivní metodou by se dalo určit, jak jdou jednotlivé vrstvy po sobě

- Pojmy jako jarý, vojvoda, širý a další desítky slov ve staročestně neměly ještě existovat
- Na iniciále N je nalezena berlínská modř, která byla vynalezena až začátkem 18. století
- Písmeno B na neúplné první straně není dotazeno k okraji
- Písmo psáno nerovnoměrně. Miroslav Ivanov si myslel, že falzátor stlačoval a roztahoval písmo mezi původní historické iniciály
- Spoustu historických nesrovnalostí

- Václav Hanka sám byl špatný básník, těžko by něco takového dokázal složit
- Byl by to příliš náročný chemický proces
- Řada věcí, které Václav Hanka objevil, jsou nezpochybnitelně pravé středověké památky (např. rukopis Mastičkáře).
- Chemické pokusy
- Berlínská modř na iniciále a dodatečné zlacení mohl způsobit sám Hanka, když chtěl rukopisům dodat zdání důvěryhodnosti.

DĚKUJEME ZA POZORNOST

Justýna Divilková, Michaela Skoupá a Eliška Mazánková